

แบบรายงานผลการพัฒนาความรู้ของข้าราชการ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๑๒
 รอบการประเมินที่ ๑ / ๒๕๖๘ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๘
 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ชื่อ-นามสกุล นางจิรวพร พรมราช ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
 หน่วยงาน กลุ่ม/ฝ่าย/สพด./ศูนย์ สถานีพัฒนาที่ดินตรัง
 หัวข้อการพัฒนา “พัฒนานักส่งเสริมการเกษตรสู่การเป็นมืออาชีพ”
 วิธีการพัฒนา ฝึกอบรมเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ระบบ Zoom Application
 วันที่พัฒนา ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ สถานที่ สถานีพัฒนาที่ดินตรัง
 หน่วยงานที่จัดอบรม สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.)
 สรุปสาระสำคัญ

บทบาทสำคัญและการเป็นนักส่งเสริมการเกษตรที่ดี

๑) นักส่งเสริมการเกษตรแห่งอนาคต

ภาคการเกษตรกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เนื่องจาก

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การเติบโตของประชากรโลก/ ปัญหาขาดแคลนแรงงาน/ การเข้าสู่สังคมสูงวัย และความเหลื่อมล้ำ

ระหว่างภาคเมืองและชนบท

- การแข่งขันที่รุนแรงในตลาดสินค้าเกษตร/ ความผันผวนของราคาผลผลิต/ มาตรฐานความปลอดภัยอาหารที่เข้มงวดมากขึ้น รวมถึงความมั่นคงทางอาหารและการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน

- การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาด้านเทคโนโลยี (IT/AI)/ การใช้เกษตรกรรมกรเกษตรประสิทธิภาพและแม่นยำสูง ทำให้

ภาคเกษตรกรรมจะต้องมีการปรับตัว โดยนักส่งเสริมการเกษตรแห่งอนาคต

๒) บทบาทนักส่งเสริมการเกษตรแห่งอนาคต

บทบาทหลัก

- เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่แค่ผู้ให้ความรู้ทางวิชาการ เป็นผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneur) สร้างความเข้มแข็งให้ภาคการเกษตร

บทบาทการบูรณาการความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของภาคการเกษตร

- เทคโนโลยีการเกษตร การจัดการธุรกิจ การตลาดดิจิทัล การพัฒนาชุมชน ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมและโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ

บทบาทในการวิเคราะห์ ข้อมูล Big Data

- วางแผนการผลิต การจัดการความเสี่ยง การตัดสินใจในการดำเนินงาน (ธุรกิจเกษตร)

บทบาทในการประสานงาน

- เชี่ยวชาญในการสร้างเครือข่าย เชี่ยวชาญในการสร้างร่วมมือระหว่าง เกษตรกร ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ในการพัฒนาโซ่คุณค่าที่ยั่งยืน

บทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้

- เชี่ยวชาญในการสื่อสาร เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เชี่ยวชาญในการสร้างแรงบันดาลใจ เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์

๓) หน้าที่นักส่งเสริมการเกษตรที่ดี

๓.๑) ผู้นำด้านเทคโนโลยีการเกษตร

เป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ต้องรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ต้องการใช้ ต้องสามารถแนะนำ สาธิตเทคโนโลยีที่ต้องการส่งเสริมได้ ด้วยภาษาที่ง่าย ให้เกษตรกรไม่กลัวการใช้เทคโนโลยี การคำนวณความคุ้มค่าเพื่อให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ในการใช้เทคโนโลยี โดยต้องคำนึงถึง

- ศักยภาพของเกษตรกร ได้แก่ การเงิน ความรู้ความสามารถ การจัดการ การตลาด
 - การประยุกต์ใช้เชิงพื้นที่ ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพอากาศ ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่ ปัจจัยด้านระบบขนส่ง
- นักส่งเสริมการเกษตรจะต้องติดตามแนวโน้มและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ตัดสินใจเลือกเพื่อส่งเสริมต่อเกษตรกร บางเทคโนโลยีอาจจะต้องปรับเพื่อประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย

๓.๒) พัฒนาศักยภาพการบริหารฟาร์มแบบองค์รวม

มองเกษตรกรเป็นธุรกิจเกษตร การบริหารฟาร์มในการจัดการแบบองค์รวม สามารถวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม เรียนรู้การใช้เครื่องมือในการบริหารฟาร์ม ได้แก่

- ระบบบัญชี
- ระบบติดตามการผลิต
- ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ
- ส่งเสริมให้เกษตรกรตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง แม่นยำ ทันเวลาที่ธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๓.๓) ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย

ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร/ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มเพิ่มอำนาจการต่อรองและประสิทธิภาพการดำเนินงาน/ มีทักษะในการประสานงานและอำนวยความสะดวก (Facilitator)/ จัดตั้งและพัฒนากลุ่มเกษตรกร/ ดูแลโครงสร้างบริหารจัดการ เลือกหัวหน้าทีมที่ดี (Key man) การรวมกลุ่มควรมีการวางแผนธุรกิจด้วยกัน/ สร้างกฎระเบียบที่เป็นธรรม/ มองหาโอกาสทั้งโซ่อุปทานใหม่ ๆ และตลาดที่มีโอกาส/ เพิ่มศักยภาพของเกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

๓.๔) ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ส่งเสริมระบบการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม/ Zero waste/ การรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ดี/ ส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน (เกษตรอินทรีย์/ เกษตรผสมผสาน/ วนเกษตร/ ระบบเกษตรแบบหมุนเวียน)/ ส่งเสริมการทำเกษตรที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก/ Water footprint/ Carbon footprint/ การได้รับ Eco label) การปรับตัวอย่างทันท่วงที (การปรับปฏิทินเพาะปลูกตามสภาพอากาศ/ การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ)

๓.๕) การพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่ม

มีความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านการตลาด/ ทักษะการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการเกษตร/ รู้และคาดการณ์แนวโน้มตลาดทั้งในและต่างประเทศ/ รู้พฤติกรรมผู้บริโภค/ สอนการวิเคราะห์ตลาด การกำหนดกลุ่ม/ ส่งเสริมการปรับใช้เทคโนโลยีทั้งในการทำตลาด (การขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์/ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างแบรนด์/ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ Big Data)/ การส่งเสริมศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าผ่าน การสร้างเรื่องราว Storytelling/ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทันสมัย+เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม/ การขอรับรองมาตรฐานต่าง ๆ

๓.๖) ส่งเสริมการใช้ข้อมูลและการตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์

การตัดสินใจที่แม่นยำมาจากการมีข้อมูลที่แม่นยำ/ เกษตรกรต้องมีทักษะ การรวบรวม วิเคราะห์ แปลผล (ประกอบด้วย ระบบการบันทึกข้อมูล การติดตามต้นทุน การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต ฯลฯ)/ ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ จำเป็น (ข้อมูลสภาพอากาศ/ ข้อมูลราคาสินค้า/ ข้อมูลการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช)/ ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพ

๓.๗) ส่งเสริมพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โลกเปลี่ยนทุกวัน ความรู้ใหม่มาทุกวันอาทิตย์ หยุดเรียนรู้แค่ ๑ วัน ตามโลกไม่ทัน จึงต้องมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน หากความรู้ใหม่ ๆ มาแบ่งปันกัน การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์

๓.๘) ส่งเสริมความมั่นคงทางด้านอาหารและโภชนาการ ระดับครัวเรือน ชุมชน

การผลิตอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการ/ การยกระดับอาหารท้องถิ่น/ การยกระดับวัตถุดิบในชุมชน/ ส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในชุมชน (สร้างเครือข่ายอาหารท้องถิ่น/ ยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการยกระดับคุณภาพอาหาร)

๓.๙) การเป็นผู้นำในการสร้างความร่วมมือและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

รู้จักทุกหน่วยงานที่มีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาการเกษตร/ มีทักษะการสื่อสาร ประสานงาน/ ทักษะการจัดการความสัมพันธ์/ เพื่อช่วยระดมทรัพยากร ช่วยเหลือ เติบโตซึ่งกันและกัน

๓.๑๐) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมช่วยให้สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับเกษตรกรได้อย่างแท้จริง/ นักส่งเสริมต้องเป็นตัวกลางที่ตระหว่างแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน)/ ช่วยระบุประเด็นปัญหา และสาเหตุที่แท้จริง/ กำหนดแนวทางปฏิบัติที่เกษตรกรปฏิบัติตามได้จริง/ การที่เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจะช่วยให้นำไปสู่การปฏิบัติที่ง่ายขึ้น/ ทดลองปรับใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อนำสู่การปรับใช้ที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่/ นวัตกรรมที่ดีที่สุดไม่ใช่วัตกรรมที่ใหม่ที่สุด แต่เป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุด

๔) เทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การส่งเสริมที่ดี คือ การส่งเสริมในสิ่งที่ผู้รับอยากได้มากที่สุด ไม่ใช่สิ่งที่เราอยากให้

Participatory Rural Appraisal (PRA): การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ทำให้ทราบข้อมูลปัญหา/ ทราบความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ใช้บุคคลสำคัญที่ให้ข้อมูลได้ครบถ้วน/ ใช้เวลาน้อยและควรดำเนินการต่อเนื่องเพื่อได้ข้อมูลครบถ้วน

ขั้นตอน

๑. เตรียมจัดกิจกรรม

- เตรียมกลุ่มเป้าหมาย (ทำความเข้าใจ/ สร้างความคุ้นเคย สดช่องว่าง/ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย)
- เตรียมสถานที่จัดกิจกรรม (เหมาะสมกับการระดมสมอง/ ไม่มีสิ่งรบกวน คนไม่พลุกพล่าน/ ไม่มีเสียงรบกวน/ แสงเพียงพอ)
- นัดหมายกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม (ให้โอกาสกลุ่มได้เลือกเอง (จากตัวเลือกที่เรามี)/ ต้องตกลงเลือกวันร่วมกัน/ ตรวจสอบสถานที่ก่อนนัดหมาย และ ไม่ตรงกับกิจกรรมอื่นของกลุ่มเป้าหมาย)
- เตรียมกิจกรรมสำรอง ในระหว่างรอความพร้อม/ หากจำเป็นต้องจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรม
- เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ (เตรียมพร้อม สำรอง/ เตรียมให้เหมาะกับอายุและกลุ่มเป้าหมาย)
- เตรียมทีมงาน (กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดร่วมกัน/ ชักชวนให้ทำงานแทนกันได้)

๒. การจัดกิจกรรม PRA

- จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม (ทักทาย/ ชี้แจงกิจกรรม/ ละลายพฤติกรรม)
- แบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม โดยควรมีเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่ม
- เริ่มทำกิจกรรม (แบ่งหัวข้อให้ระดมสมองทีละขั้นตอน/ สรุปลงให้ข้อเสนอแนะ ทำความเข้าใจไปที่ละขั้น/ คอยสังเกตพฤติกรรมและเข้าไปช่วยเหลือ)
- กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับหัวข้อที่ต้องระดมสมอง
- จัดบันทึกระหว่างการระดมสมอง (เตรียมอุปกรณ์ทุกครั้ง/ เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม ไม่ต้องกังวล สนุก ผ่อนคลาย)
- สรุปการระดมสมอง (ทุกกิจกรรมต้องสรุปให้ชัดเจนว่าได้ข้อสรุปอย่างไร/ ใคร ทำอะไร วัตถุประสงค์อย่างไร เมื่อไหร่/ นัดหมายครั้งถัดไป)
- การติดตามผลการดำเนินงาน (ระบุวัน เวลาร่วมกัน/ ช่วยเหลือก่อนการติดตามผลงาน สร้างความภาคภูมิใจ ไม่ใช่รู้สึกผิด)

๓. สรุปกิจกรรมและพัฒนา

- ทีมงานสรุปกิจกรรมร่วมกัน ถึงจุดที่จะพัฒนาในการทำงานครั้งถัดไป
- ความสำเร็จวัดจาก "ความรู้สึกสุดท้ายก่อนจากกัน"

นักส่งเสริมและเกษตรกร คือ คนสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนภาคการเกษตร ผ่านการทำงานร่วมกัน

"Pass the value forward"

ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาความรู้

พัฒนาทักษะ กลยุทธ์ในการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกร รวมถึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีและนวัตกรรม พร้อมได้เรียนรู้เทคนิคและการบูรณาการในการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน ต่อไป